

JUSTIITS- JA DIGIMINISTEERIUM

Siseministeerium
info@siseministeerium.ee

Teie 29.04.2025

nr 1-6/3136-1, SIM/25-0455/-1K

Meie 12.06.2025

nr 8-2/3913

Päästeseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kooskõlastamine

Austatud minister

Siseministeerium on saanud Justiits- ja Digiministeeriumile kooskõlastamiseks päästeseaduse (PäästeS) ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Justiits- ja Digiministeerium kooskõlastab eelnõu järgmiste märkustega.

1. Mitmes eelnõu sättes kasutatakse terminit „terviseandmed“ (nt eelnõu § 1 p-d 5 ja 8). Samas pole sätetes endas ega seletuskirjas avatud, milliseid terviseandmeid täpsemalt töödeldakse. Eelnõu § 1 p 8 kasutab lausa niivõrd laia sõnastust nagu „sündmusega seotud muu isiku terviseandmed“. Kuna isikuandmete töötlemisel peab olema kindel eesmärk (isikuandmete kaitse üldmääruse (IKÜM) art 5 lg 1 p b), peab olema ka võimalik kitsendada töödeldavate terviseandmete ulatust, tuues selle kohta vähemalt andmete kategooriad. Seda enam, et terviseandmete näol on tegemist eriti tundlike, s.o eriliigiliste isikuandmetega (IKÜM art 9). Palume seega eelnõu selles osas täiendada, sh seletuskirjas eesmärgi ja asjakohaste terviseandmete vahelist seost täpsemalt avades. See aitaks parandada ka läbipaistvusnõude täitmist (IKÜM art 5 lg 1 p a).
2. **Eelnõu § 1 punkt 15 – PäästeS § 31³ lg 2 p 2 ja § 31⁶ lg 3 p 5.** Kuna seletuskirjast ei selgu, mil viisil ja kuidas on plaanitud nimetatud andmed taustakontrolli raames koguda/saada (andmed kriminaalmenetluste kohta asuvad e-toimikus, mitte karistusregistris), siis selguse mõttes märgime, et arvestades taustakontrolliga kaasnevat töökoormust ei ole mõeldav, et saamaks informatsiooni kriminaalmenetluste kohta pöördutakse igakordselt ühekordsete päringutega prokuratuuri poole. Samuti ei ole võimalik kasutada e-toimikust andmete saamiseks taustakontrolli eesmärgil kriminaalmenetluse liidest (PRIS-i), kuna taustakontrolli näol ei ole tegemist kriminaalmenetlusega. Seetõttu tuleb andmete pärimiseks e-toimikust kasutada mõnda muud sellel eesmärgil ettenähtud teenust/liidest, tagades seeläbi ka andmesubjektide õigused vastavalt taustakontrolli menetluses ettenähtud isikuandmete kaitse reeglitele.
3. **Eelnõu § 1 punkt 15 – segadust tekitavad § 31⁴ lõiked 2 ja 3.** Kas mõte on see, et kui reservi liikmeks võtmisele eelnevalt kontrollitakse lg-te 1 ja 2 nõuetele vastavust, siis nende osas, kes juba on liikmed, kontrollitakse lisaks lg 3 nõude täitmist? Aga kas on mõeldud ka teatud aja möödudes liikmetele uus kontroll või siis tehaksegi seda üks kord? Juhul, kui siiski teatud aja jooksul tuleb liikmeid uuesti kontrollida, siis tuleks ka see seaduses ette näha. Kui kontroll on ühekordne, siis palume seletuskirjas see välja tuua.

Samuti juhime tähelepanu, et kontrolli protsess tuleks ette näha selline, mis võimaldab isikuandmeid töödelda minimaalsuse põhimõtet järgides. Ehk siis juhul, kui isikut on karistatud tahtlikult toimepandud esimese astme kuriteo eest, siis edasine andmetöötlus selle isiku suhtes ei ole vajalik, kuna juba on välistatud tema päästemeeskonna reservi liikmeks saamine.

See on lihtsalt karistusregistri päringuga teostatav jah/ei vastusena. See peaks olema esmane samm protsessis ning sellisel juhul ei peaks isik täitma ka isikuankeeti. Lisaks palume selgitada, miks sellise kontrolli tegemine on asutuse kaalutlusotsus, mitte kohustus. Paragrahvi 31⁶ lg 2 ja 4 kohaselt võib kontrolli teostada, aga ei pea. See ei paista loogiline, et kontrolli võib ka isiku suhtes jätta tegemata, kuigi isikud peavad vastama teatud nõuetele.

4. **Eelnõu § 1 punkt 15 – PäästeS § 31⁴ lg 5** näeb ette andmesubjekti õiguste piiramise, st kontrolliga kogutud andmeid isikule teatud juhtudel ei avaldata. Juhime tähelepanu, et selline piirang ei saa olla igavene, sättele tuleb juurde lisada, et andmeid ei avaldata seni, kuni on paragrahvis toodud eesmärkide täitmiseks vajalik. Näiteks võiks sätet täiendada selliselt:

“(6) Nõuetele vastavuse kontrolli käigus kogutud andmeid ei avaldata seni, kuni see on käesoleva paragrahvi lõikes 5 nimetatud eesmärkide täitmiseks vajalik.”.

5. **Eelnõu § 1 punkt 15 – PäästeS §-ga 31⁵** nähakse ette isikuankeedi rakendamise võimalus. Eelnõu kohaselt on võimalik lisaks päästemeeskonna reservi kandideeriva isiku enda andmetele töödelda ka tema nn lähedaste andmeid. Lõike 2 kohaselt võib isikuankeedis küsida andmeid päästemeeskonna reservi liikme kandidaadi sugulase või hõimlase, sealhulgas vanema, õe, venna, lapse ja abikaasa või registreeritud elukaaslase, samuti muu elukaaslase ees- ja perekonnanime, isikukoodi, isikukoodi puudumisel sünniaega ja -kohta ning kontaktandmeid, et tagada neile seaduses ettenähtud sotsiaalsed tagatised ja vajaliku teabe edastamine ohuolukorras. Vastava kohustuse näol on tegemist ülemäärase sekkumisega päästemeeskonna reservi kandidaadi ja tema lähedaste eraellu. Põhjendus selle kohta, et näiteks võib tekkida vajadus lähedastele teavet edastada, ei ole piisav arvestades riive intensiivsust (isik peab üles loetlema oma lähedased ja edastama ka nende inimeste kontaktandmed). Vastava teabe saamiseks saab ette näha võimaluse isikul endal määrata kontaktisik (või isikud), kellele ohuolukorras tema kohta infot tuleb edastada (ehk vähem riivav meede). Palume eesmärgist lähtuvalt sätte ümber sõnastada. Sellisel kujul on sõnastus liiga lai.

6. **Eelnõu § 1 punkt 15 – PäästeS § 31⁵ lg 2.** Ilmselt on siin mõte, et oleks andmed inimese n-õ kontaktisiku kohta, sätte sõnastus aga on väga lai ja annab justkui õiguse ankeedis kõigi nende isikute kohta andmeid koguda, see aga ei lähe minimaalsuse ja eesmärgipärasuse põhimõttega kokku. Palume eelnõu sõnastamise puhul arvestada nimetatud põhimõtetega.

7. **Eelnõu § 1 punkt 15 – PäästeS § 31⁶ lg 2.** Ei ole arusaadav, miks Politsei- ja Piirivalveamet (PPA) kontrollib § 31³ lg 2 punkte 1 ja 2 (andmed karistatuse kohta). Need andmed peaks Päästeamet ise karistusregistrist pärima. Sama kommentaar ka punkti 6 kohta. Palume seletuskirjas selgitada, miks on vaja PPA kaasata nõuetele vastavuse kontrolli läbiviimisesse.

8. **Eelnõu § 1 punkt 15 – PäästeS § 31⁶ lg 3 p-d 2–8.**

- Punkti 2 osas – miks on vaja isiku elu ja töökoha andmeid? Vaadates § 31³ sätestatut, siis selles osas mingeid nõudeid ette pole nähtud.
- Punkti 4 osas – kõikide karistuse andmete töötlemine ei ole kooskõlas tingimustes toodud karistustega, peab olema piiritletud § 31³ tooduga.
- Punkti 5 osas – on ka laiem kui nõuded. Vajalik on fakt, kas isik on kahtlustatav või süüdistatav (siis juba ei või liikmeks võtta), seega ei ole tähtis asja andmed ja lahend.
- Punktide 6–8 osas – millise nõude kontrolliks neid andmeid küsitakse?

Palume eesmärgi täitmiseks vajalike andmete loetelu kitsendada sõltuvalt reaalsest vajadusest ning seletuskirjas töödeldavate andmete kategooriate osas välja tuua, millisel eesmärgil (millise nõude kontrollimiseks) neid töödeldakse.

9. **Eelnõu § 1 punkt 15 – PäästeS § 31⁶ lg 3 p 4.** Selle kohaselt töödeldakse mh andmeid kriminaalkaristuse, viimase viie aasta väärteokaristuse, karistatuse ja karistusest vabastamise ning karistuse täitmisele pööramise kohta.

Seletuskirjas (lk 29) rõhutatakse, et töödeldakse andmeid ka väärteto eest määratud karistuste kohta – ka need andmed annavad pildi isiku õiguskuulekusest (suur hulk karistusi näitab, et isik käitub järjepidevalt seadusvastaselt ja pole seega usaldusväärne).

Meie arvates on tegemist ebaproportsionaalse meetmega. Kõik väärted ei ole ühesuguse tähendusega. Siin tuleks siiski luua teatud loetelu, millised teod on olulisemad. Näiteks piletitähtsuse ei ole võrreldav mootorsõiduki juhtimisega alkoholi joobes. Samuti soovime selgitust, miks on võetud arvestamise aluseks viieaastane periood, millele see tugineb.

- 10. Eelnõu § 1 punkt 15 – PäästeS § 31⁶ lg-ga 5** nähakse ette taustakontrolli andmete säilitamise tähtaeg, üldjuhul on selleks viis aastat taustakontrolli lõppemisest. Siinkohal on oluline silmas pidada, et kui andmete maksimaalne säilitustähtaeg on viis aastat, siis tuleb andmed tähtaja möödumisel koheselt (mitte esimesel võimalusel, vaid järgmisel päeval) kustutada. Andmete kustutamata jätmine pärast tähtaja saabumist tähendab nende edasist töötlemist, kuid seda juba ilma õigusliku aluseta. Palume seletuskirjas lühidalt selgitada, kuidas on kavandatud andmete kustutamise protsess, st kas andmed kustutatakse näiteks käsitsi või automaatselt tähtaja saabumisel kohe või kindlaksmääratud perioodi jooksul (näiteks üks kord nädalas, üks kord kuus vms).
- 11. Eelnõu § 1 punkt 15 – PäästeS § 31⁶ lg 5 p 1** kohaselt säilitatakse päästemeeskonna reservi liikme kandidaadi ja liikme taustakontrolliks tema kohta kogutud andmeid viis aastat taustakontrolli tegemise lõppemisest arvates. Seletuskirja kohaselt ühtlustatakse sellega PäästeS säilitustähtaeg muudes valdkondades kogutud taustakontrolli säilitustähtaegadega. Samas on selgitatud, et PäästeS tähtaeg on sarnane, aga mitte samane ülejäänud valdkondade säilitustähtaegadega, mis omakorda tähendab, et PäästeS eelnõu materjalid peaksid ikkagi ise avama, miks just antud kontekstis 5-aastane tähtaeg vajalik on. Isegi, kui see põhjendus mõne teise eelnõu materjalides kunagi esitatud on, soovime need põhjendused ka käesolevas seletuskirjas esitada, et erialateadmisteta inimene hõlpsasti nendeni jõuaks ning saaks seega tervikpildi enda isikuandmete töötlemisest.
- 12. Eelnõu § 3** – nähakse ette karistusseadustiku (KarS) täiendamine §-ga 278¹ (häirekeskuse töö häirimine). Lõikes 2 soovitakse sätestada füüsilisele isikule väärteto eest karmim karistus juhul, kui vale teatega häirimine on toime pandud korduvalt. Palume tuua näiteid eriseadustest, kus on selline väärtetegude korduvus kasutusel, millist seadust on eeskujuks võetud.

Eelnõu seletuskirjas tuuakse võrdlusena KarS § 278 (eritalituse vale väljakutsumine). Tõstatame küsimuse, kas praktikas ei ole olnud ühtegi juhust, kus eritalitust on korduvalt valesti välja kutsutud ja isikut on selle eest ka karistatud. Või teisalt, miks eelnõu koostajad on veendunud, et tingimata on vaja sätestada eraldi korduvus, miks ei ole võimalik lähtuda analoogsest käsitlusest nagu KarS § 278 puhul. Kui isik paneb teo toime korduvalt, saab kohtuväline menetleja seda ka arvestada, rakendada suuremate trahviühikutega rahatrahvi või pöörduda kohtu poole aresti kohaldamiseks.

Lõike 3 osas ei ole aru saada, millise lõike tegu (kas lõige 1 või 2) juriidilise isiku puhul silmas peetakse. Kas ühekordset häirimist või korduvat? Siin peaks kirjas olema sel juhul "lõigetes 1 või 2 sätestatud teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik".

Kui lugeda rakendusakti kavandeid, siis § 1 näeb ette siseministri 13. juuni 2017. aasta määruse nr 26 „Hädaabiteadete menetlemise kord ja hädaabiteadete menetlemise toimimisele esitatavad nõuded“ muutmise. Määruse § 5 täiendatakse lõikega 4¹ järgmises sõnastuses:

„(4¹) Vale hädaabiteatena käsitatakse teadet, mille korral ei järgne Häirekeskuse, Päästeameti, Politsei- ja Piirivalveameti või kiirabi tegevus.“

Samas märgitakse seletuskirja leheküljel 37 mh, et Häirekeskuse töö häirimise eest KarS § 278 alusel isikut vastutusele võtta ei saa, kuna taolise teo puhul ei ole tegemist eritalituste teadvalt vale väljakutse või väljasõidu põhjustamisega.

Kas siin ei ole tegemist vastuoluga? Kui määruse tekstis rõhutatakse, et vale teate korral ei järgne Häirekeskuse, Päästeameti, Politsei- ja Piirivalveameti või kiirabi tegevust ja seletuskirjas ka tuuakse välja, et ei ole tegemist teadva vale väljakutsega või vale väljasõiduga, siis miks ei saa kohaldada Häirekeskusesse vale teate esitamisel samuti KarS § 278?

Seletuskirjas (lk 40) on selgitatud mh, et KarS § 278¹ alusel karistatavate tegude määramisel on eelnõu koostajad lähtunud Häirekeskuse teadete menetlemise korrast. Samuti on arvesse võetud Euroopa Hädaabinumbri Assotsiatsiooni (EENA) klassifikatsiooni, milles sisu põhjal eristatakse hädaabiteateid, millel on ühenduse võtmiseks sisuline põhjus, ja valesid hädaabiteateid, mis häirivad või takistavad Häirekeskuse tööd. Samuti on juhindutud valedes hädaabiteadete arvu vähendamiseks kasutatavate meetmete kohta antud soovistest. Joonealuse märkusena selgub, et Häirekeskuse teadete menetlemise kord on asutusesiseseks kasutamiseks. Palume selgitust, miks see dokument ei ole avalik.

- 13. Eelnõu § 4** – korrakaitseaduse § 35¹ lg 3 kohaselt säilitatakse hädaabinumbri 112 või abi- ja infonumbri 1247 edastatud teabe salvestist vähemalt üks kuu salvestamisest arvates, kuid kõige kauem üks aasta. Palume seletuskirja täiendada ka selgitusega, miks just selline säilitustähtaeg vajalik on. Samuti palume selgitada, kus salvestisi säilitatakse, kas nad on hädaabiteadete ning abi- ja infoteadete andmekogus. Juhul, kui on nimetatud andmekogus, siis palume täiendada eelnõu § 1 p 8 sätestatud andmekoosseisu, et oleks selge, et ka kõnede salvestisi selles andmekogus töödeldakse.

- 14. Seletuskirja leheküljel 25** märgitakse mh, et päästemeeskonna ja selle reservi liikmeks ei saa karistusandmete kustutamisest olenemata võtta isikut, keda on karistatud tahtlikult toimepandud esimese astme kuriteo eest. KarS § 4 lõike 2 kohaselt on esimese astme kuritegu süütegu, mille eest on füüsilisele isikule nähtud raskeima karistusena ette tähtajaline vangistus üle viie aasta või eluaegne vangistus. Siia alla lähevad näiteks inimsusvastased kuriteod ja eluvastased süüteod, nagu mõrv. Lisaks, nagu varem märgitud, osalevad päästemeeskonna ja selle reservi liikmed ka välissuhtlemisalas tegevuses ja esindavad seeläbi Eesti riiki. Seetõttu hakatakse isikute usaldusväärsuse tagamiseks kontrollima nende karistust ning kas isik on kriminaalmenetluses kahtlustatav või süüdistatav, samuti teenistusest vabastamist distsiplinaarsüüteo eest.

Juhime tähelepanu karistusregistri seaduse § 5 lõikele 1, mille kohaselt registrisse kantud isiku karistusandmetel on õiguslik tähendus isiku karistatuse ja kuriteo või väärteo korduvuse arvestamisel kuni andmete kustutamiseni. Kui seletuskirjas rõhutatakse karistatust, siis ei ole kuidagi õigustatud karistusregistri arhiivist andmete saamine.

- 15. Seletuskirjas (lk 48) on põhjendatud, miks Päästeamet ei sobi loodava väärteokoosseisu kohtuväliseks menetlejaks** ja märgitakse järgmist:

“Ka Päästeamet ei ole ülesande täitmiseks sobiv, kuna viib väärteomenetlusi läbi vaid tuleohutuse valdkonnas ja Häirekeskuse töö häirimist puudutavad väärteod ei kuulu Päästeameti pädevusse. Samuti puudub mõlemal asutusel juurdepääs vajalikele andmetele, et menetlust oleks võimalik efektiivselt läbi viia.” ja “Kavandatavale sättele kõige sarnasema väärteokoosseisu KarS § 278 menetluspraktika näitab, et PPA alustas antud koosseisu alusel 2023. aastal 97 menetlust. Häirekeskuse hinnangul võib uue süüteokoosseisu alusel alustavate menetluste arv aastas jääda samasse suurusjärku või väiksemaks. Kokkuvõttes on menetlusülesande panemine PPA-le kõige otstarbekam ja riigile ka soodsaim lahendus, kuna selle täitmiseks pole vaja teha olulisi muudatusi.”

Märgime, et väärteomenetluse seadustiku (VTMS) § 52 lõike 8 kohaselt on KarS §-s 278 ettenähtud väärtegude kohtuväline menetleja PPA ning Päästeamet. Soovime kinnitust, et praktikas ei ole Päästeamet menetlenud ühtegi KarS § 278 väärtegu. Kas sel juhul tuleks VTMS § 52 lõike 8 Päästeamet loetelust üldse välja jätta kui põhjendamatult sinna lisatud kohtuväline menetleja?

- 16. Seletuskirjas (lk 57)** tuuakse välja, et väärteo eest mõistetav maksimaalne karismäär 200 trahviühikut (eelnõu koostamisel ajal kehtinud trahviühiku määra kohaselt kuni 800 eurot) on

eelduslikult piisav, et mõjutada isikut oma käitumist korrigeerima. Trahvi maksmine avaldab väiksemat või suuremat negatiivset mõju isiku majanduslikule seisule, kuid selline tagajärg on lihtsasti välditav õiguskuuleka käitumisega. Kokkuvõttes on ebasoovitav mõju üksikisikule erinev ja oleneb tema majanduslikust olukorrast.

Käesolevaks hetkeks on trahviühiku suuruseks juba kaheksa eurot. Palume seletuskirja vastavalt korrigeerida.

17. Kui eelnõu eesmärk on praktikas esile kerkinud kitsaskohtade lahendamine, siis seoses uue väärtekoosseisu loomisega jääb silma kehtiv PäästeS § 15 lõige 2, mille kohaselt ettekirjutuse täitmata jätmise korral võib päästeametnik rakendada sunnivahendit asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras. Sunniraha ülemmäär on 3200 eurot.

Sunniraha suurus sellises määras jääb 2011. aastasse, mil PäästeS muudatusega asendati § 15 lõikes 2 tekstiosa „50 000 krooni” tekstiosaga „3200 eurot”.

Eelnõu seletuskirjas (lk 43) märgitakse rahatrahvi määra osas, et kuni 3200 euro ulatuses määratavat rahatrahvi ei saa tänapäeval pidada juriidilise isiku puhul piisavaks mõjutusvahendiks.

Oleme arvamusel, et ka sunniraha osas peaks see summa olema kõrgem kui 3200 eurot. Palume teemat analüüsida ning sobivuse korral ka sunniraha määra tõsta. Tekib küsimus, kas ja kui suures ulatuses on praktikas sunniraha üldse rakendatud, kas seda on kohaldatud ka juriidilisele isikule.

18. Palun lisage eelnõu seletuskirja sisukokkuvõttesse täpsustus eelnõuga kaasneva halduskoormuse muutuse kohta, sealhulgas selgitus, kas ja kuidas halduskoormus suureneb või väheneb. Alates 25.05.2025 kehtib hea õigusloome ja normitehnika eeskirja muudatus, millega kehtestati halduskoormuse tasakaalustamise reegel – iga halduskoormust suurendava nõudega tuleb kavandada ka halduskoormust vähendav muudatus. Reegli rakendamise juhised on kättesaadavad Justiits- ja Digiministeeriumi kodulehel¹.

19. Palume arvestada ka käesoleva kirja lisades esitatud eelnõu ja seletuskirja failis jäljega tehtud normitehniliste märkustega ning märkustega eelnõu mõju kohta.

Vastavalt Vabariigi Valitsuse relemendi § 6 lõikele 5 palume eelnõu esitada Justiits- ja Digiministeeriumile täiendavaks kooskõlastamiseks pärast praegusel kooskõlastamisel saadud arvamuste läbivaatamist ja vajaduse korral eelnõu parandamist, et enne eelnõu Vabariigi Valitsusele esitamist kontrollida selle vastavust hea õigusloome ja normitehnika eeskirjale.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Liisa-Ly Pakosta
justiits- ja digiminister

Lisad:

1. Eelnõu fail Justiits- ja Digiministeeriumi märkustega
2. Seletuskirja fail Justiits- ja Digiministeeriumi märkustega

¹ Kättesaadav: <https://www.justdigi.ee/sites/default/files/documents/2025-05/Halduskoormuse%20tasakaalustamise%20reegli%20rakendamise%20juhised.pdf>

Markus Ühtigi 5191 4873
markus.yhtigi@justdigi.ee
Einar Hillep
Mari Keskküla
Merili Koppel
Kristel Niidas
Signe Reinsalu
Karen Alamets